

ELŐFIZETÉSI ÁRAK:
 Egész évre 8 korona.
 Fel évre 4 " "
 Negyed évre 2 " "
 Külföldre egész évre 12 " "
 Papok, tanítók, gazdasági egyetemi tagok és közs. előfizőknek egész évre 6 kor., a tanító-egyetemi tagoknak, közs. és körjegyzőknek 5 kor.
 — Egy példány ára 16 fillér. —
 Megjelen hetenkint egyszer: vasárnap.

SZÉKELY-UDVARHELY

KÖZIGAZGATÁSI, KÖZGAZDASÁGI, KÖZMIVELŐDÉSI ÉS SZÉPIRODALMI HETILAP.

UDVARHELYVÁRMEGYE HIVATALOS LAPJA, AZ UDVARHELYVÁRMEGYEI KÖZSEGI ÉS KÖRIEGYZŐK EGYLETE, AZ UDVARHELYMEGYEI ÁLTALÁNOS TANÍTÓ-EGYESÜLET ÉS AZ UDVARHELYMEGYEI GAZDASÁGI EGYLET HIVATALOS KÖZLÖNYE.

HIRDETÉSI DIJAK:

Hivatalos hirdetések 100 szög minden szó 4 fillér, azonfelül 2 fillér, magánhirdetések 10 szög 6 fillér, többesről közlésnél 4 fillérről kórtóltnak. Nyílt-tér sora 1 kor. Hirdetés és nyílt-tér díja előre fizetendő.
 Szerkesztőség és kiadóhivatal:
 BÉTEGH PÁL könyvkereskedése, Lőny nyomlato és könyvkötő üzlete (Kossuth-utca), hova minden e lipot érdeklő közlemények, előfizetések és hirdetések intézendők.
 — Kéziratok nem adnak vissza. —

T. olvasóinkhoz.

Bizonyára kellemesen fogja meglepni m. t. olvasó közönségünket a Székely-Udvarhely mai számának jelentékenyen megnagyobbított alakja s az a gazdag tartalom, melyhez hasonló — tudomásunk szerint — egyetlen vidéki heti újság sem nyújt oly csekély előfizetési árért.

Nem hivalkodásból, kérdésből adjuk mi ezt a páratlan terjedelmű nagy újságot. Versenyeznünk sem akarunk más lapjainkkal.

Egyedüli ohajtásunk, hogy — mint eddig is — vármegyénk és városunk igazi közérdekét, annak békés irányu, jó indulatu előrehaladását — tehetségünk szerint — lehetőleg még fokozottabb mértékben támogatva, felekezeti különösg nélkül: székely népünk boldogulhatását hathatósan előmozdítsuk.

A Székely-Udvarhely-nek új irányt, új programot nem jelölünk. Lelkiismerettel, teljes odaadással megteszünk ezután is mindent arra nézve, hogy vármegyénk s abban székely anyavárosunk közönségének jogos, törvényes és igazságos kívánalmait érvényre jussanak. Természetesen oly alakban, mely az általános közérdek rovására nem eshetik. Mert hisz ellenkező esetben az jogos, törvényes és igazságos kívánalom nem is lehetne.

Módját ejtjük, hogy jövőre az ország és a nagy világ fontosabb eseményei és az országos képviselőház jelentékenyebb mozgalmait, illetve határozatainak rövid ismertetési is hétről-hétre helyet találjanak a Székely-Udvarhely kibővített hasábjain.

A napi lapokat, melyeket székely népünk azért sem olvashat, mert ideje és anyagi helyzete nem engedi — ott akarjuk helyettesíteni, a hol eddig sem voltak.

De az egész olvasó közönségre kellemes lesz, ha a hét eseményeit rövid kivonatban még egyszer maga előtt látja.

Olyan újítás ez, melynek pártját egyetlen vidéki heti lapnál sem találjuk.

Szóval igyekezni fogunk, hogy a Székely-Udvarhely lehető legkimerítőbb tájékoztatója, nélkülözhetlen jó barátja legyen továbbra is vá-

rosunk és vármegyénk közönségének minden rétegében.

Ezek után legyen szabad azt a rendithetlen támogatást, m. t. olvasóink- és munkatársainknak eddig tapasztalt meleg pártfogását jövőre is kérnünk, hogy kitérített feladatunk pontosan teljesíthessük szűkebb hazánk, székely anyavármegyénk érdekében.

A szíves támogatást azért is reméljük, mert fel évtizedes multunk a biznyságunk lelkes pártfogóink előtt, hogy nem a magunk, de minden alkalommal az általános közérdek vezérelte, segítette a Székely-Udvarhely-et s mi ezt igyekeztünk és jövőre is igyekeznünk fogunk — tehetségünk szerint — meghálálni.

A Székely-Udvarhely ezután sem foglalkozik politikával, sőt attól a társadalmi, közgazdasági, közmivvelődési és egyesületi közös munkálkodásra igyekeznek a közfigyelmet terelni. Az egyes mozgalmakat a közérdek szempontjából azonban figyelemmel kíséri és tájékoztatásul az eseményeket a történelmi hírségnek megfelelőleg — vélemény nyilvánítása nélkül — kötelességszerűleg följegyezi.

Mi nem akarunk a fővárosi lapokkal versenyre kelni. Készséggel ismerjük el, hogy sem anyagi, sem szellemi erőforrásaink erre nincsenek. És épen ott kezdődik a mi kötelességünk, a hol azoknak munkássága megszűnik: a helyi érdekek hathatós, lelkes felkarolásánál. És e szent kötelesség igaz és hű teljesítésétől mindaddig ellátni nem is akarunk, a míg hív törekvésünk méltánylásra, szavunk meghallgatásra talál. Azt tartja a közmondás: Néma gyermeknek anyja sem érti szavát. Ne legyen Udvarhelyvármegye közönsége soha az a néma gyermek, a ki vágyait, kívánságait nem tudja kifejezni; eszméket, célokat nem ismer; nemesebb törekvések nem zaklatják lelkiismeretét.

Igaz: „a haza minden előtt!” De hiszen vármegyénk kulturális, anyagi és erkölcsi javainak előmozdításával edes magyar hazánkunk is szolgálatot teszünk. Kik szülőföldjüket, vármegyéjüket anyagi és szellemi javát nem igyekeznek munkálni, épen úgy kozmopoliták, mint azok, kiknek mindegy a kerek földön minden szögelet. Az igazi székely pedig már tradíciójánál fogva sem lehet ilyen sehonnai.

Arról van tehát szó, hogy vármegyénkben a nyilvánosságnak, az eléggé meg nem becsülhető szabad sajtónak olyan organumot teremtsünk, hogy az Magyarország fellegvárának keleti mesgyéjén, mint a haladásnak egy kis mése égő lánggal lobogjon.

Épen azért m. t. olvasóink és munkatársaink ismert jóindulatába ajánlván a Székely-Udvarhely-et, tisztelettel kérjük, hogy azt továbbra is szívesen fogadva, becses támogatásukban részesítsen méltóztatassanak és ismerősök körében erkölcsi befolyásukat lapunk érdekében latba vetni kegyeskedjenek.

A „Székely-Udvarhely” előfi. etési árárt — bár a reá fordítandó költségünk jelentékenyen szaporodott — nem emeljük; maradjon azután is a régi, mely az újság címoldalán látható. — Együttal az esztelges hátraleköltségek kiegyenlítését is kérjük.

A „Székely-Udvarhely” szerkesztősége és kiadóhivatala.

Világnapló.

— Vezető: Bakó Sámuel. —

A Székely-Udvarhely a mai számával olyan meglepetésben részesíti olvasó közönségét, mely a maga nemében egyedül áll. Megnagyobbított kiadásában nemcsak a helyi események, hanem az egész világ nevezetesebb eseményeinek hetü tükré lesz. — Távol minden politikától regisztráljuk az eseményeket, hogy a szűkebb hazánk határain túl történt dolgokról is értesüljenek olvasóink. Kérjük, fogadják ez újítást oly szívesen, mint amilyen buzgó igyekeztünk mi, hogy ezzel is a közönség érdekeit szolgáljuk.

Az angol-hur háború beveződött immáron s alibion fiai csapataik egy részét átszállítják Kínába, ahol előreláthatólag csak ezután kezdődik a tulajdonképeni hadviselés. — Walderssee főparancsnok ultimatumát lejárt s az egész világtörténelemben páratlan háború folyik. A kínaiakat különben az egyesült csapatok mindenütt verik s a békére még semmi kilátás. — A világ masollik nagy eseménye ahol a béke üli diadalát, a párisi világiállítás minden nap újabb diadalokat hoz számunkra is. — Ithon is békés munkában vagyunk. A magyar tudományosságunk új vára és otthona nyílt meg O-Gyallán (Komárom), a m. kir. meteorológiai obszervatórium, melyben a megteremtés kérdéme Konkoly-Thege Miklós dr.-nak jut. Nagy ünnepelességgel avatták fel vasárnap s a felavatáson jelen volt Darányi miniszter is. — Beszámoló beszédekét mondtak a héten Visontai Soma ellenzéki Gyöngyösön, Polányi Géza ellenzéki Hajdú-Szoboszlón, Bíró Lajos Gyöngyös-Patán, Manaszgy György Temes-Moraviczán, Szabó Imre Veszprémben, Neményi Ambrus Szilágy-Csephen és Ujron János több községben. — Gróf Majláth püspök Besztreczén bérnált s felekezeti különösg nélkül fényesen fogadták. — Az osztrák Görz város négy száz éves jubileumot ült

s jubileumán megjelent a király ő felsége is. — A bányászok országos kongresszusa szintén ezen a héten volt Budapesten. — Budapestre várják a perzsa saht is, ki jelenleg Konstantinápolyban a török eszászát látogatja s a ki a múlt héten három nap még volt a fővárosban. — Nagy-Körösön Kossuth-szobrot lepleztek le nagy ünnepelességgel. — Vácson pedig vasuti szerencsétlenség történt. Két vonat a pályaudvaron egymásba szaladt s három ember életét vesztette. — Nem érdektelen dolog, hogy a budapesti központi postakarek-pénztár ör zeteré kirendelt katona feltört egy kasszát s ellopott belőle 4000 koronát. Persze elfogták s a pénz is megkerült. — Krassó-Szörény megye Kornyeraiva községben zandulás volt a hűten a tagosítás következtében s a esendörök 5 embert löttek agyon. A lázadás vezetőit elfogták. — A megnyitandó országgyűléshez is megyen kérvény a pálinkaivás korlátozása céljából. — A hivatalos lap szintén kedveskedik két nagy állásra való kinevezéssel. Csáky Albin gróf volt közoktatási minisztert nevezi ki ő felsége főrendiházi elnöké. Ernusz Kelement pedig alelnökké, mert gróf Károlyi Tibor és br. Vay Béla egészségi okokból lemondottak. — A főispáni karban is sok változás történt e héten. Ujvidék főispánjává Péter Pál belügyminiszteri segédülkár, Zólyom megyébe Kürthy Lajos, Bárdossy Jenő osztályfőnöcsőt, Arad megyébe pedig Urban Iván földbirtokost nevezte ki a király.

A becsület.

(P) Szép hazánk zengzetes nyelvének talán egy szavát sem koptatták el annyira, mint ezt a szót: becsület. Uton-ufelen, kezdve a legutolsó dijnoktól fel egészen a legmagasabb állásu urakig okkal és ok nélkül mindig a becsületet vonszolják előtérbe. Nem törődnek azzal, hogy ez a gyakori használat elveszi tőle azt a fényt, s megfozlja attól a nyumbstól, melylyel évszázadokon keresztül tündökölt.

Ha valakinek a tyukszemére lépünk, becsületbeli ügy származik belőle. Talán azért, mert mindkettőre egyformán érzékenyek vagyunk. Pedig a tyukszem éppen annyi nexusban van a becsület fogalmával, mint a mennyi logikai összefüggés található a régiek ama híres mondásában, hogy baculus in angulo, ergo pluit.

A híres magyar gavaléria követeli talán meg azt, hogy a legcsekélyebb dolgok is a becsület fogalmával hozassanak kapcsolatba? Nem hiszszük és ki is fogjuk mutatni, hogy más ennek a nagy érzékenykedésnek az oka.

Nem szabad a becsület fogalmát hamis utra terehünk, mert akkor hova-tovább megérheljük azt, hogy a becsület oly alacsony nivaúra süllyed, s olyan sekélyes, semmitmondó dologgá válik, hogy nem is lesz érdemes becsületes embernek lenni. E ferde helyzetnek, mely jelenlegi téves társadalmi felfogásunk következménye, alapos szanálásra van szükség.

Mindaddig nem lesz vége az orgiákat ült párbajmániának sem, míg a becsület fogalmát élesen distingvalni nem fogjuk. S nem várható

A „SZÉKELY-UDVARHELY” TÁRGZÁJA.

Titkári jelentés

a székelyudvarhelyi tanár-kör 1899—1900-ik évi működéséről

A „Székely-Udvarhely” eredeti tárgzaja. (Vége)

Az iskolai életet közelről érdeklő gyakorlati kérdés fejtegetésére vállalkozott Molnár Károly, főreáliskolai tanár „A középiskolai vizsgálati rendszer”-ről tartott előadásában. A különböző vizsgálati rendszerek fejlődését bíráló szempontból tekintve, előadó álláspontja az volt, hogy a mostani évvégi szokásos vizsgálat, mely sok tekintetben problematikusá teszi az igazságos elbírálást, elejtendő s helyébe az ugynevezett fennhívíteli rendszer volna beendő, mely szerint az osztályozó tanári ültet megelőző héten a növendékeket — egy bizottság előtt — a szaktanár kikerdezné s az adott feleletek alapján, de a tanuló egyéniségére és összehetségére való tekintettel, a bizottság állapítaná meg az érdem-fokozatot s tenne erről jelentést a tanár-tanárságnak. Az iskolai éveknek harmadokra való felosztását sem helyeselte előadó; e helyett a régebbi féléves időszakoknak behozatálát ajánlotta, a mi a növendék tudásának a kiismerése s az idő kellő értékesítésének a szempontjából is határozottan előnyösebb. Fejtegetésének érdekes részét képezte az a fölvetett eszme is, hogy a tanulórol kiállított bizonyítvány ugy legyen összeállítva, hogy az minden tekintetben jellemző legyen reájok nézve; szolgáljon az illető növendék általános tudása mellett annak erkölcsiségéről, tudásának hiányairól s egy vagy más irányu tehetségének ismertetéséről s művelésre alkalmas fenföldaláról. A gazdag tapasztalatokra alapított s helyes irányt kijelölt fejtegetés beható vitaközlésre adott alkalmat s magáévá tette körünk az előadó által pontokba foglalt javaslatot.*

* Fölolvasatott az 1900. szept. 22-iki közgyűlésen.

Fejes Áron, ref. kollegiumi tanár „Paedagogiai képek egy modern középiskola életéből” ezimén ismertetett egy új iskolai irányzatot, melynek képviselője az u. n. „Abbotsholme-i új iskola” (New School Abbotsholme). Ez intézet irányának fontosságát abban tüntette fel, hogy itt nemcsak arra törekzenek, hogy theoretikus ismereteket és intellektualis javakat szerezzen az ifjuság, hanem súlyt helyeznek a jellem kiképzésére, az akarat edzésére; gondot fordítanak a testi erő és ügyesség fejlesztésére s a különböző praktikus kézimunkák elemeinek megismertetésére s általában mindarra, a mi által az ifjuság testi és lelki életének összhangzatos nevelését és fejlődését előmozdítani s biztosítani lehet s képesekké teszi őket arra, hogy az élet bármínő körülményei között is megállják helyüket. Ismertetette az intézet szervezését, paedagogiai irányát, methodikai elveit s egyes képeket rajzolt meg — illusztrációkkal kísérve — az intézet elméleti és gyakorlati munkásságából. E fölolvásás egész terjedelmében megjelent a „Magyar Paedagogia”-ban.

Tanár-körünk foglalkozott a központból tárgyalás végett megküldött philológiai versenyek szabályzatával is, melynek ismertetésére Kovács Dániel tagtársunk vállalkozott. Előadó és a tisztelt elnökünk javaslatára megállapodásunk az volt, hogy a szabályzat akként módosítottassék, hogy a tervezett magyarból latinra való fordítás helyett klasszikus latin szövegnek magyarra való fordítása szerepeljen, versenytárgyául a francia és német nyelveket is vegyük fel s ne csak Budapesten, hanem Kolozsvárt is tartsanak ugyanazon időben philológiai versenyt.

Mint örvendetes tény említem fel, hogy a mult iskolai évben sikerült körünknek megvalósítani azt az eszmét, hogy növendékeink részére ugynevezett ifjusági színi előadásokat rendeztessünk Romváry igazgatónak itten működött társulatával. E térer elért eredményt Bod Károly és Nosz Gusztáv kartársainknak köszönhetjük, kik kijelölték az előadandó darabokat, gondoskodtak a szindarabokat méltató előadókról s ren-

deztek az ifjuságnak csoportonként való megjelenését. Előadásra kerültek: Csiki Gergely „Czifra nyomorsága”, Csepreghy Ferenc „Piros bugylerása” és Berczik Árpád „Himfy dalai”. Az egyes szindarabok ismertetésére és méltatására vállalkoztak: Nosz Gusztáv, Gáspár István és Ravasz Árpád kartársaink kiknek fáradozásáért legyen e helyen is köszönet.

Köri üléseinken indítványokkal is foglalkoztunk; így tárgyaltuk a tanárok anyagi helyzetének javítása ügyét, a szabad lyceumnak városunkban való szervezésének a kérdését s azt, hogy a hozzánk közel eső vidéki intézetek tanárait körünkhöz való csatlakozásra szólítsuk fel.

Ez indítványok közül országos fontosságú volt az, mely a tanárok anyagi helyzetének javítására vonatkozott. Ez ügyben felitunk tanáregyesületünk igazgatósághoz, álláspontunkat kifejtettük s kértük az illetékes minisztereknél való közbenjárást arra nézve, hogy az 1893 évi 4. t.-czikk a tanárokat illetőleg megvalósulást nyerjen s a 200 ftos korpólék rendszeresítessék. A sok tisztelgésnek, memorandumozásnak meg volt az eredménye, hogy a miniszterelnök ur ő nagyméltósága kötelező nyilatkozatot tet, hogy a tanárok kívánságának teljesítéséről az 1901-iki költségvetés keretében gondoskodni fog. Ez ünnepeles ígért megnyugtatónkra szolgál s hiszszük és reméljük, hogy e fontos kérdés igazságs és méltányos megoldásával a tanárság is fokozottabb lelkesedéssel szolgálhatja ideális elhivatását.

A „Szabad Lyceum”-nak városunkban való szervezésének a kérdése is már többször merült fel üléseinken. Legközelebről egy 15 tagu bizottságot küldtünk ki a tervezet elkészítésére azzal az utasítással, hogy részletes javaslatot ösi üléseink valamelyikére betherjessze. Ez eszmét elejtünk nem szabad. Rajta kell hogy legyen, hogy e kulturális intézmény itt gyökeret verjen s áldásos működését minél előbb megkezdhesse. Állásunkból folyó kötelességet teljesítünk, ha vállalkozunk arra, hogy a tudományok igazságait minél szé-

lesebb körben hirdessük s módot adunk a nagyközönségnek a szellemi továbbhaladására, a művelődésre

Körünk határozatából felszólítást intéztünk a szomszéd városok tanártestületeihez, a kiket körünkhöz való csatlakozásra kértünk. Célunk ezzel az volt, hogy a közös munkára újabb erőkert nyerjünk meg, s ez által szélesebb körűvé tegyük körünk működését, erősebbé a kartársi érületet és tanári közéletet. Vajha felszólításunk ne maradna pusztában elhangzó szó!

Itt említem fel azt a szomorú tényt, mely egy nagymultu kalvinista intézet egyik egyházi gonhóának, Fejes István, satoraljai helyi költő-lelkésznek a nevéhez fűződik, ki miskolczi beszédeiben jónát látta olyan támadást intézni a középiskolai tanárság ellen, mely egyenesen merénylet számba ment. Anyagi érdekek hajhászásával vádolt minket s megfélekedni látszott arról, hogy a tanár is olyan ember, kitől, ha biztos megélhetésének feltételeiről nem gondoskodnak, nem lehet azt várni, hogy a tisztá idealismus szolgálatába álljon s csak a lelkekre gondoljon. A vádaskodás megtörtént, de örömlnkre szolgálhat az, hogy az ország-szerte megnyilatkozott közvélemény mellettünk volt s a vád emelője is elmondott beszédehez később enyhítő magyarázatot fűzött.

Kedves kötelességemnek tartom fölemlíteni azt is, hogy körünk dr. Hegedüs Sándor miniszter unal ültete alkalmából tisztelgett; feliratilag üdvözlöttük dr. Beöthy Zsoltot, a magyar tanárság vezérlő férfiat, kit az írók, művészek és tudósok bizalma a Kisfaludy-Társaság székebe ültetett s a Komlóssy Ferenc országgyűlési képviselőt azért a beszédért, melyet a parlamentben a tanárok és magyar közoktatásügy érdekében elmondott. Igazi örömmel emlékezem meg itt arról is, hogy Molnár Károly és Hann Károly, főreáliskolai tanárok, a mult év folyamán töltötték be tanári munkásságuknak 25-ik évét, mely alkalommal tisztelt elnökünk adott körünk érzelmeinek kifejezést. Legyenek ök továbbra is a nemzeti kultúra buzgó harcosai s adjon Isten nekik napjaikhoz napokat, esztendeikhez esztendőket.

szám.

het határidőhöz kötött pályázat van hirdetve s így csakhamar betöltésre kerül az oly hosszú idő óta üresedésben lévő bírói állás.

Második nyár. Valóságos nyári időt élünk. Fialfalván a sósfürdőt ünnepelesen megnyitották; városunk Kossuth-utcájában a vadgesztenyefa virágzik.

Az ellenőrzési szemlék a cs. és kir. közös hadsereg részéről Csik- és Udvarhelyvármegyékben a következő napokon és helyeken lesznek: Október hó 10-13. Székely-Keresztúr; 16-18. Homoród-Oklandon; 20-23. Székely-Udvarhely és 25-én Korond községben; 27-én Székely-Udvarhelyt a városiak; 15-én Gyergyó-Tölgyesen; 18-22. Gyergyó-Szent Miklóson; 25-31. Csik-Szeredán a felesékiak és november 1-2. a városiak; 4-7-ig Csik-Szent Mártonban.

Ismét szociálista népgyűlés tarthatását kérelmezték városunkban: Ruzs Gergely, Bálint Géza, Nagy Mózes, Bíró László, Horváth Elek, Orbán Sándor, Orbán Dénes, Makkai Lőrincz, Ráduly László, Vári József és Székely Mózes iparos segédok. Szombathely Lajos rendőrfőkapitány — tekintettel arra, hogy Ruzs Gergely minden társadalmi rendet veszélyeztető igazító büntetve lett s a többiek is hasonló eljárás miatt nyomozat alatt állanak és így a népgyűlés esélyeiért kellő garanciát nem nyújthatnak — kerestük elutasítást.

Az országos vásár múlt héten zajlott le városunkban. Az állatvásár hétfőn és kedden nagyobb érdeklődés mellett volt, a mennyiben ötezer darabnál több volt a felhajtott állatok száma. Ebből 1532 d.b. eladás történt elég jó árakban. Ökröt 360-720, tehént 240-360, bivalat 320-340 koronáig vettek páronként. Lóeladás kevés volt. — A kirakóvásár általában gyenge volt; meglátszott a szegénység s a gazdaközönség pénzhiánya. Eladnával bőven volt. A vételnek azonban a délutáni felhőszakadással esőzes is ellene szegült. Olyan dörgés, villámlás és eső volt, hogy még július hónapnak is becsületére vált volna. A csavargók, tolvajok nem uralkodhattak, mert főkapitányunk ismert tapintatával idejében gondoskodott megfékezésükről. Egyedül Ráduly Póli székelykeresztúri illetőségű, rovit multu no került valami eszmalposz gyanúja miatt „koter“-be, de miután tettét bebizonyítani nem lehetett, szabadon bocsájtották.

Az arczképes vasuti igazolványok. A folyó évre szóló f-laru vasuti jegy váltására jogosító arczképes évi igazolványok abból a cézből, hogy az 1901. évre idejekorán érvényesíthetők legyenek, a m. kir. államvasutak igazgatóságához már ez évi október hónap 1-től kezdve beküldhetők; azon jogosultak pedig, kik ez ében évi igazolvány birtokában nincsenek, de ilyet a maguk részére az 1901. évre váltani kívánják, az igazolvány kiállítását ugyancsak a fenti időponttól kezdve kérelmezhetik.

A magyarországi községi és körjegyzők gyűlése. A magyarországi községi és körjegyzők országos központi egylete 1900. évi október hó 13-án, délelőtt 10 órakor, Budapesten, Pest-Pilis-Solt és Kiskun vármegye székházának közgyűlési termében rendes évi közgyűlést és ezt megelőzőleg ugyanazon délelőtt 9 órakor Budapesten a Pannónia szállóban választmányi gyűlést tart. A közgyűlés első tárgya lesz a lemondás folytán megüresedett első és második alelnöki állás betöltése. Ezután az elnöki jelentést és a pénztári számadár-ról szóló jelentést olvassák fel és előterjesztik az egylet 1901. évi költségvetési előirányzatát. Továbbá előterjesztik a számvizsgáló-bizottság jelentését is. — Erzsébet királyné országos községjegyzői arvházalap-pénztári állásáról. Ezután több kebelbeli előterjesztést tesznek. Erre az évi rendes közgyűlésre a vármegyei egyletek, mint rendes tagok, elnökeik utján; a központi egylet tisztikara, az egylet pártoló- és tiszteletbeli tagjai, ugy a választmányi tagok külön-külön azzal a megjegyzéssel hivatalnak meg, hogy a vármegyei egyletek küldöttel megbízóleveleiket folyó évi október hó 8-ik napjáig az egylet főjegyzőhöz, Uzsáky Balinához Tiszsa-Szent-Imrére elküldjék, esetleg október hó 13-án d. e. 12 óráig Budapesten, a Pannónia-szállóban, az elnök-ségnél okvetlenül adják be.

Kiutasított szociálista igaztó. Ruzs Gergely magyar-nagy-zombori illetőségű, czipészsegédet, mert bebizonyosodott, hogy f. évi július 18-án Székely-Udvarhelyt engedély nélkül, tehát titkos szociálista pártgyűlést hívott össze és azt vezette: Szombathely Lajos főkapitány 30 korona, 2 napi elzárásra átváltoztatható pénzbüntetésre ítélte. Valamint azért, hogy az azelőtt s ugy a gyűlés után is mint minden társadalmi rendet veszélyeztető igaztó működött: Székely-Udvarhely város területéről e hó 5-én a városi főkapitányi hivatal határozatilag véglegesen kitiltotta.

Apróhirdetések.

E rovatban minden szót 4 fillérről, vastagabb betűvel 8 fillérről kezdve a kiadóhivatal.)

Calcium carbidot legelőnyösebben szállít a boszniai villamos művek magyarországi vezérképviseletje; valamint szabványokat is készítségű és a kiadóhivatalt értesít; ugyancsak mindennemű gépszerelési és elektro-technikai berendezést pontosan küld: Takács György és Tarsa mérnöki iroda Budapest, VIII. Szentkirályi-utca 10. sz.

ÉLETKÖNYV.

Ingyenes győgyimód. — Eddig gyógyíthatatlan betegségek is feltétlenül gyógyíthatók. Ára 2 korona.

Kapható: a „Székely-Udvarhely” kiadóhivatalában (Betegh Pál könyvkereskedése, könyv- és újsákiadó) Székely-Udvarhelyt.

Kiadó lakás a templomtéren. Nagy szoba, két szoba, konyha, kamara és hozzá tartozókhöz álló lakás kiadó és azonnal elfoglalható. A lakás meg is osztható, három szoba, konyha és hozzávalók, meg egy-egy szoba és előszobás lakás is. Értekezhetni Nagyszolymosi Koncz Armin ur gyógyszerárában.

Felügyelőnek, intézőnek, irodai munkákra szép irás, számadás vtelre képes, gazdasági ismeretekkel bíró erélyes és megbízható, a városban helyi és személyi ismeretekkel bíró egyén azonnal fel-fogadatik. Fizetési igényét, képesítést, esetleg eddig nyert bizonyítványait másolatilag tartalmazó saját kezűleg írt ajánlatokat a lap kiadóhivatala továbbít „Vetők” jelszó alatt.

Tiszta bort, likőröt, rumot venni akarók, kérjenek árjegyzéket Székely-Börkereskedéstől Székely-Ker. sztur.

Menedékházi vezetőnő, ki állandóan e pályán működött és oklevéllel s kitűnő bizonyítványokkal bír, gyermekek mellé ajánlkozik. Több helyi kézműmunkát és háztartási segédkezést is hajlandó végezni. Cím: Balázs Elíz Oroszhegy (Udvarhelyvármegye).

Vadászberlet. Szent-László község előjárósága közhírére teszi, hogy a vadászati jog f. évi október hó 14-én délután 2 órakor a főbíró háznál 6 egymásután következő évre hasznosbérbe adatik. A feltételek az árverés megkezdése előtt mondhatnak ki. Szent-Lászlón. 1900. okt. 4-én. Székely Sándor, főbíró.

Esztorgályos. Székely-Udvarhelyt, a Kossuth utcában lévő műhelyében Balázs Károly, Budapestben kiképzett esztorgályos-mester készít: miniféle esztorgályos munkát bármily finom kivitelben. Esztorgályos butorok és butorreszek, konyhai kellekek a legjobb minőségben, hordó-csapok versenyképes áron és pontos kiszolgálás mellett.

Képes levelező-lapok legnagyobb választékban a „Székely-Udvarhely” kiadóhivatalában kaphatók.

Jegyző urak szíves figyelmébe ajánljuk, hogy községi képviselőtestületi rendes és rendkívüli közgyűlések összehívására szükséges nyomtatvány is kapható a „Székely-Udvarhely” kiadóhivatalában (Betegh Pál könyvnyomdája) Székely-Udvarhelyt.

Kiadó, azonnal elfoglalható, egészséges környezetben jónnan épült, külön udvarral, tiszta vízű kútjal. Harom szoba, konyha, kamara, nappal- és alatta földi pincével. Két rendes pincével, egyik igen nagy, valamely műhelynek alkalmas sütőház, tyúk, egy istálló, sertésoltó, stábilló áll. Kiadó több évtelre. Bővebb felvilágosítást nyújt Nagyszolymosi Koncz Armin gyógyszerész, Konyha-kerteszetnek igen alkalmas kút az udvaron.

Háztartás.

Baromfi-kiállítás lesz Segesvárt folyó évi november hó 10-12-ig Fröhlich Vilmos elnöksége alatt. A kiállításon több díjat osztanak ki s maga a földmívelésügyi miniszterium is 310 korona díjat adományozott. Ezen II. általános baromfi-, galamb-, házinyul- és madár-kiállítást a segesvári baromfi-termelési egyesület rendezi s onnan a részletes tervezet bárkinek ingyen megküldik. A kiállításon való részvételre a bejelentési határidő e hó 20-ik napja, mely időn túl bejelentéseket nem fogadnak el. Nagy-Küküllővármegye, az ottani gazdasági bizottság, a brassói kereskedelmi és iparkamara is nagyobb díjjal járul a kiállítás sikeréhez.

Egyes háztartási szükségletek árai (Gál János nagykereskedő heti jelentése a „Székely-Udvarhely” számára) — Lisztek 100 kilonként: 0=27.80. 1=26.60 2=25.40. 3=24.40. 4=23.40. 5=22.40. 6=21.40 7=19.00. — Czukor süvegen kg. 94 fillér, 1 kg. 96 fill. □ czukor nagyban kg. 96 fill. 1 kg. 1.00. — Kávék kg. 2.20-4.80-ig. — Rizs kg. 30-64 fillérig. — Király- és árpakása 40-68 fillérig. — Dara 32 fillér. — Budapesti köles kása 1 kg. 30 fillér. — Tengeri (törökbuza) 20 lit. 1.88. — Stearin gyertya (asztali) csomagonként 52-88 fillérig. — Hájszir hordónként 124-1 kg. 1.30. — Petróleum (brassói) 1-a hordónként 36.50 fillér, kevesebb vételnél 37.50. 1 kanna nafta 17.00. — Ecetszesz nagyban 100 kg 76.00, kisebb mennyiségben 80, 88, 90, 1- Szappanok 24-26 fillérig rudanként.

Piaczi árjegyzék 1900. október 2-án. Buza, tiszta hlt. 9.50, közepes 9-—. Elegy-buza. 8-—. Rozs 7-—. Árpa ——. Törökbuza 9-—. Zab 4-—. Borsó 10-—. Lencse 16-—. Fuszulyka 8-—. Kása 18-—. Burgonya 1.40 Marhahus kgr. —80. Sertéshús —96. Berbéshús —56. Szalma mm. 2.40. Széna 5-—. Ökör párja 600-—. Tehén 300-—. Ökörhöz párja 30-—. Tehénhöz 20-—. Faggyutyertya kgr. —64. Faggyu mm. —48. Tuzifa (1 méter) 5-—. Malacz darabja 3.20. Lud 1.60. Bányó ——. Csirke párja 1.40. Rucza fiatal 1.80. Pulyka 6-—. Tojás 4 drb —20. Tehéntej egy liter —20. Rivaltej —24.

Egészségügy.

A szamarköhögés gyógyítható. Sok szülőnek okoz keserves heteket, sokszor hónapokat, mikor látják, mennyire kínosza gyermeküket a szamarköhögés, ez az ádáz betegség. Mindaddig nem tudták ezt a betegséget meggyógyítani, most azonban, mint az Ugoeca című lap írja, Boeckai Samuel csapi református lelkész azzal lép meg a közhözöset, hogy a szamarköhögés gyógyítható. Vegyünk a gyógyszeráról — mondja ö — 20 fillérről naftalint és este lefekvés előtt a szernek felét tegyük parázslútre. Így a szoba megtelik füsttel és a maradványt kiötheljük. Ebben a füstben maradjon a beteg és gondozója. Első éjjel már felényit sem fog köhögni a beteg és a köhögés sem oly kínzó már. Sok esetben ez az egyszerű füstölés elegendő. Ha meg köhögne a gyermek, a második este ismételni kell a füstöl. Nem volt még eset, hogy barnadször is szükség lett volna a füstölésre, mert a gyermek kigyógyul a hajból. Különbözött a szert néhány évvel ezelőtől dr. Özevgyi Ferencz volt csapi kör- és pályatorvos rendelte a lelkész eszedjének. Közöljük ezt a hírt szóról-zóra ugy, mint az Ugoeca című lap megírta, de azzal a megjegyzéssel ajánljuk olvasóink figyelmébe, hogy mielőtt alkalmazzák, okvetlenül orvossal értekezzenek.

Hitel-ügy.

A székelység kellős közepében Székely-Keresztúron és vidéken a nemzetiségi ezélokot követő oláh és szász pénzintézetek jelszó arányban folytatják aknamunkáikat. Úgyesen ki tudják használni azt, hogy e vidéken kevés pénzintézet van s az ügynőkök egész rajával el-árasztják e vidéket, kik aztán gondoskodnak arról, hogy a jó székely atyafiak birtokai miként kerüljenek idegen kézre.

E bajon akart segíteni szept. 29-én egy Székely-Keresztúron Ugron Zoltán elnökléte alatt tartott értekezlet, mely kimondta, hogy egy önálló lakarekpénztár felállítására égető szükség e vidéken.

Egy kilencz tagu bizottságot küldött ki, melynek feladatául tűzte ki, hogy az alapszabályokat sürgősen

elkészítse s egyszersmind egy memorandumot dolgozzon ki, melyben az „Enke” figyelmét e bajokra felhívja. A bizottság, mely Ugron Zoltán, Sándor János, Gombos Samu, Papp Ödön, Jeager Fr. József, Ajvász Kristóf, Kábelbő István, Raffai Károly és dr. Sebess Jenőből áll, már munkához is fogott és egy hét alatt készen lesz.

Mezőgazdaság.

Jegyzetek az algyógyi kirándulásról.

Múlt hó 9-én, a mint megérkeztünk az algyógyi földműves iskolához, a pompás reggeli után Gáspár József igazgató a majorba vezetett. Ott mindent a legaprólékosabb részletekig megmutatott. Nem kímélve fáradságot, a legteljesebb odaadással magyarázott és adott meg minden felvilágosítást. Elbámultunk a látotak- és hallottakon s meggyőződöttünk, hogy csakis az okoszerű gazdálkodásnak lehet sikere. Vajha mi is e szerint járhatnánk el!

Mert az állatoknak is a tisztaság felér a ronda helyzetben levők fel-abrakolásával. Különösen a sertések etetése kötötte le figyelmünket. Tudvalevő, hogy a sertés természetes szokása, hogy az erősebb a gyengébb elől a táplálékot felfalja, mi miatt ez keveset eszik; a másik pedig gyomrát tulterhelvén, gyomorsülést kap, melynek következménye a legelső sertés betegség. Ez nem fordulhat elő a földműves iskolánál, mert az etetés okoszerű berendezése kizárja. A sertések szá-mához mért étető-hely ki van köveve, még pedig görd-ösen és ott szórják szét a minden sertésnek kiszabott mennyiségű gabonát s csak azután becsatják reá az állatokat. Így sem mohón nem esznek, sem egyik a másikat nem fogyasztja.

Más állatoknál is a rend és tisztaság tűnt fel mindnyájunknak. Majd kivonultunk a mezőre, hol a birtokosok igen czelszerű felosztását szemléltük nagy gyönyörűséggel. Hét részre van osztva és minden hetedik évben kerül ugyanazon termény abban a földben, melyben hét év előtt volt.

A gyümölcs-aszálás szintén lekötötte figyelmünket s igen czelszerű volna nagyobb mennyiségben termelő községeinknek, ha közösen — még ha több község is lenne együtt — ilyeneket állítanak be.

Sokat gyönyörködöttünk a sok ezere menő szebb-nél-szebb esemete-oltványokban is, melyekből 3000 drbot Gáspár igazgató nekünk ígért.

Láttunk még sok mindent, a mikről most nem emlékeztem meg s ha van olyan, a mit el kellett volna mondjak, felkérem utátsáimat, igazítsák helyre.

Homoród-Jánosfalván, 1900. szept. 25-én.

Benedek Mózes, közs. bíró.

Iparügyek.

Ipari mozgalmak vármegyénkben.

A Székely-Udvarhely legutóbbi két számában ismertetelt általános ipari értekezlet a bőripar tárgyalásával folytatódott. Daróczi Miklós tímármester terjesztette elő iparuk hátrányait és élénk beszélgetést folytatott Szakács Istvárral, a ki áttérvén a helybeli „Bőriparosok szövetségét”-re, ohajdandónak tartja, hogy a tímári- iparosok tömörüljenek a szövöttek köré. Készárjukokat adják a szövötteknek s viszont a nyers anyagot is szereznek az által be. Több várost felsorol, hol szövöttek-kezés utján szépen boldogulnak.

Orbán Dénes czipész-mester tímáriparosaink készítményeit s ezek között különösen a fekete tehénbőr (pitling) készítését versenyképesnek tartja. Alkalma volt Budapesten a hadfelszereléseknek a lipói híres bőrtök megsemmélni s határozottan állíthatja, hogy azzal bármikor versenyezhet a székelyudvarhelyi tímárok készítménye. Együttműködésrel igen nagy eredményeket lehetne elérni. Tímáraink szétszórtsága határozott hátrányuk, mert tömörülve igen könnyen versenyezhetnének a lipóiakkal. Elmondja, hogy a lipói bőrhöz nem könnyű dolog hozzá jutni. Hivatkozik Mauthner budapesti nagykereskedőre, a ki 40,000 koronát is előlegez, hogy a készítményeket magának biztosítsa. Külföldre is igen sokat vesznek s a nagykereskedők között valóságos verseny fejlődik a lipói bőrtért, holott az nem jobb, mint a miénk, sőt a barkásbőrünk szebb. Bármely alakban való szövöttekés elősegítésé az illeti készítmények kivétel.

Hollaky főispán a felszólaló figyelmét a tervezetbe vett teli ipari szakelőadásokra felhívja s nagy érdeklődéssel kérdőzködött a bőrcserzéshez használt anyagokról. Mire kijelentették, hogy a forgalomban lévő összes vegyszereknél czelszerűbbnek ismertek erre a cserfa-kérget, mely vidékünkön bőségesen található. (Vége köv.)

Kertészet.

A gyümölcsfák ápolása. A gyümölcsfákról azt hiszi az emberek többsége, hogy azok ápolásra nem szorulnak s ép ezért ha már egyszer elültették, azokkal elégs-keveset törődnek. Meghozza az a gyümölcsös! amugy is! — gondolják az emberek. Pedig ez nem áll. A gyümölcsfa a gondos ápolás iránt ép oly háládatos, mint bármely növény. Egy jól gondozott s ápolat fa mindenesetre több és jobb gyümölcsöt fog teremni, mintegy olyan, melyet kizárólag a természet gondozó kezére bízunk. A kérdés már most, hogy mielőtt álljon a gyümölcsfa ápolása? E tekintetben az első teendő az, hogy a fa törzsét és vastagabb ágait ellepő mohoktól megszabadítsuk, mert ezek alatt jó tanyát lennek a különböző káros rovarok, melyek egész természetünkönkre tehetnek. Ennek kikerülése céljából a fa törzsét és vas-

tagabb ágait összebe kell meszelni egy vízből, mészből és trágyaléből álló keverékkel. Ha ezen meszelést évenként ismétljük, gyümölcsünk meg fog szabadulni az állati és növényi élősködőtől, felcserepedett háj-réteget leveti és fényes, sima héjat nyer. Egy további ápolási teendő a fa törzse alatti korona szélességében elterülő földnek megporhanyítása és trágyázása. A porhanyításnak célja az, hogy a téli csapadék behatolásának ez által utat nyissunk, földünket szellőztessük, a légköri tényezőknek nagyobb támadópontot nyújtunk s s ez által a földben végbemenő elmállási és felbomlási folyamatokat gyorsítsuk, továbbá célja az, hogy a föld mélyében áttelelni szokott rovarok és különböző álézák a fagnak kitéve, elpusztuljanak. A trágyázás célja: a növény tápanyagainak visszapótlása részint istálló-, részint műtrágyák segítségével. Végrehajtási ideje a tél dereka. Az ápolási munkálatokhoz tartozik az is, hogy a külterőszak folytán beállott sérüléseket gondozzuk, hogy a zuzódást, a sebet kenőccsel bemajozzuk. Ha ezt tenni elmulasztanánk, a seb az eső, nap stb. behatása folytán korhadásnak indul, a mely azután az egész fára is áttejdelhet. Egyik legfontosabb művelet a kárteknő állatok elleni védekezés. Nem ritkán látható pl., hogy a fa vastagabb s vékonyabb galain, sőt néha a törzsön is paizs-szerű dudorodások keletkeznek. E dudorodások tulajdonképen állatok, az u. n. paizstetők s a mely fán elszaporodnak, órási pusztítást okoznak az által, hogy szívó szervüket a fába eresztvén, a fa nedvéből táplálkoznak s a fának a hejjon keresztül való légzését megakadályozzák. A paizstetű ellen igen jó szolgálatot tesz a kello időben, rendszeren végzett meszelés; továbbá az is jó, ha a paizs-szerű dudorodásokat egy aczéldróttól készült kefével levakarjuk. Az elő-soroltak eléggé bizonyítják a gyümölcsfa ápolásának szükségességét.

Törvénszék.

A kir. törvénszék, mint esküdtőbizottság az új büntető perrendtartás életbe lépte óta folyó hó 15-én fogja megtartani az első esküdtészi főtárgyalást. Tárgyaló szándékos emberölés büntetlélvél vádolt Máthé János elleni büntető ügy képezi. A vád szerint Máthé János martonos cigány Énlakan 1900. január hó 9-én Gábor Mitráné szül. Titi Mária zsekbesével szíven szurta, a minnek következtében nevezett sértett belső elvérzés miatt kevés idő múlva meg is halt. Előzménye vádoltól e esek-lekményének az volt, hogy vádolt egy Gábor Lajos nevezetű cigánynyal összeszólalkozott s mert Gábor Lajos a vádolt elől a cigánykanyihóba bement, vádolt útána indult; az ajtónál azonban Titi Mária Gábor Mitráné vádoltot utjál állotta, amiért vádolt felhevülé-sében a kezében levő bicskossal Titi Mária szíven szurta. Vádolt a tettét a vizsgálát rendben beismerte, azért indokolt azonban, hogy a kérdéses alkalmonkor teljesen részeg volt s ezért e tette neki be nem számítható. A kir. törvénszék vádlatánca az ben beszámíthatatlansági kifogását az orvosszakértői vélemény alapján elvetette s a főtárgyalás kitzését elrendelte. Az esküdtőbizottság elnöke László Domokos, bírói tagjai: Demény Ferencz és Mihály János kir. törvénszékí bírák, jegyző pedig Nagy Kálmán aljegyző lesznek.

Szerkesztői üzenetek.

Harisnyagvár — Papirgyár. Gyakorlati szakudással meg-irt cikkük köszönjük. Jelen számunkban méltó helyt nem adhat-uk s így jövőre hagyjuk. Köszönetet önműl várjuk a „Bögyöny-ben” levőtis mielőbb. Hálás köszönet és szives üdvözlét! — Dr. Z. Szives értesítéseit köszönettel vettük és jövőre is kérjük támogatását. — Dr. H. D. Az utelírás folytatását, illtore befejezését várjuk. Mig nem tudjuk mennyire terjed, közlést megkezdni nem lehet. Most már inkább tudnak helyet szorítani. Szives üdvözlét! — Á. — E. — S. Várjuk, várjuk, de háiba várjuk. Talán csak nem feleltél el bennünk? Szives választást kérjük.

BETEGH PÁL, felelős szerkesztő, alajdonos.

Hivatalos rész.

Magyar királyi földmívelésügyi Miniszter. 7858. szám.—eln. VIII[2]. Valamennyi vármegye alispánjának és valamennyi törvényhatósági joggal felruházott város polgármesterének. (kivéve Árva, Brassó, Csik, Liptó, Szepes, Turóc, Háromszék, Máramaros, Sáros és Zólyom vármegyékben levőket.) A hazai bortermelés érdekében kiváló súlyt helyezek arra, hogy a mesterséges borok készítésének és forgalomba hozatalának tilalmazásáról szóló 1393. XXIII. t.-cz. rendelkezésait mindenki által, kivétel nélkül szigoruan megtartsanak. Ennekövega — tekintettel a szűret közeledésére — múlt évi július hó 23-án 7613/eln. szám alatt kelt leiratomban kapottan újból felhívom a Czim figyelmét arra, hogy a törvény-hatósága területén lakó szőlősgazdák az idezett törvény, illetoleg a végrehajtási rendelet rendelkezéseit köntel-ében kellőleg tájékoztassanak. E célból — a meny-nyiben ezt saját törvényhatósága egyes községeiben indokoltnak tartja, — haladéktalanul intézkedjen az iránt, hogy az érdekeltek, saját érdekében, a legki-terjedtebb módon leendő közzététel (hirdetmények, ki-dobolás, stb.) utján, mindenesetre meg a folyó évi szűret megkezdése előtt, különösen arra figyelmeltessenek, hogy a bortörvény (1893 évi XXIII. t.-cz.) és az ennek végrehajtása tárgyában a kereskedelemügyi miniszter ur által a belügyi és pénzügyi miniszter urakkal, valamint velem egyetértőleg 53850/97. szám alatt ki-adott rendelet érte-mében a mustba vagy a borba, ugyszintén a már kész, kiejert törkölyborba vizet ke-verni, bármely csekély mennyiségben is, feltétlenül tilos, még akkor is, ha ezt maga a vevő kívánja; továbbá tilos, még a természetes bornak a törkölyborral vagy gyümölcsborral való összekeverése (összeállítása) is.

